

IRODALMI ÉRTESITŐ.

A végzet és szabad akarat viszonya Sophokles drámáiban. Irta *Kemény* Gábor. Sopron 1907. 50. l. E hosszú cím alatt eredeti és tartalmas kis füzetecskét adott ki a tordai gimnázium tehetséges fiatal tanára. Egy „megrögzött balvéleményt” szándékozik vele megdönteni. Azt t. i., hogy Sophokles darabjai sorstragoediák. Szeretettel mélyed a görög világ tanulmányozásába s elmélkedései folyamán olyan tételre jön rá, a mire — mint mondja — az eddigi Sophokles-magyarázók közt nem talált. Arra t. i., hogy az antik dráma hősei épp oly nagy lelki küzdelmek közt, épp oly öntudatos és szabadakaratból folyó erőlkifjéssel küzdi végig szerepüket, mint a modern dráma hősei, s hogy ennél fogva a Sophokles darabjai sem mondhatók sorstragoediáknak. Ha régen létezett *fatum*, mely a szereplők lelkére nehezedett s tetteiket irányította, létezik ma is, s ha ma van, a minthogy van, szabadakarat és erkölcsi beszámithatóság, volt régen is, mert a világ alapjában véve mindig ugyanaz, az örök emberi benne nem változik. Szabadakarat és erkölcsi beszámithatóság nélkül ma sincs, de régen sem képzelhető drámai jellem. A Sophokles hősei, végzetszerűleg bár, de mégis saját elhatározásukból törnek czéljuk felé. Ennél fogva a S. darabjai is jellemtragoediák. Ezeknek előrebozsátása után részletes vizsgálat alá veszi *Kemény* mind a hét tragoediát; keresi, milyen viszonyban áll bennük a végzet és a szereplő személyek szabad akarata s pontosan kimutatja, hol és miben nyilatkozik meg Sophokles hőseinek tetteiben és lelki küzdelmeiben a drámai öntudatosság.

Ez a kimutatás tanulságos és ment minden tudóskodó pedantériától. Nem baj, hogy kissé nyitott kaput döngtet velük *Kemény* s hogy talán nem is létező rémképek ellen harczol. Mi nem talákoztunk azzal a „megrögzött balvéleménnyel” s a szerző nem mondja meg, hol látta. Hiszen Sophoklest az emberi jellem par

excellence drámaírójának ismeri az irodalomtörténet. Végzetragoedia és jellemtragoedia nem ellentétes fogalmak. Végzetragoedián tudunkkal ezelőtt sem értett a kritika Sophoklesnél egyebet, mint olyan küzdelmet, „melyet a válságba sodort jellemes, nagy lélek folytat ádáz végzete ellen“, s minden dráma azért dráma, mert erős szenvedélyek és lelki küzdelmek harcát és összeütközését jeleníti meg. Hogy győz-e a hős, vagy elbukik, az mellékes. A szabadakarat kérdése pedig ethikai s nem aesthetikai kérdés. A tragikum nem a bűnhődésben áll. Quid Saulus inter prophetas?! A matematikus sem kérdi, hogy vannak-e számok. Persze, hogy vannak! A minthogy számon nem tartott balvélemények is lehetnek. Ilyen balvélemény ellen szállhatott síkra a szerző is. Az igazságért a nyitott ajtón is érdemes kopogtatni s akár az ajtósarkokat is le lehet szedni. A fő az, hogy ezt a munkát egészséges kedvvel és szeretettel tette meg Kemény Gábor. S ez a kedv átragad az olvasójára is. (P. M.)

A néptanító küzdelmei az alkohol ellen az iskolában és a társadalomban. Irta: *Kriza* Sándor, áll. isk. igazgató. 33. l. Székelyudvarhely. Becek könyvnyomda. Ára 40 fillér. Az alkoholelles mozgalomnak céljára készült e tanulságos füzet. Józan Péter magyar néptanító munkásságának vázlatrajza keretében adja elő, hogy mit kell tenni a néptanítónak az ártalmas alkohol használata ellen — példa és felvilágosítás által. A jól írt munka részletekben is hasznos utasításokat tartalmaz.

Bibliai Történetek a népiskolák III.—IV. osztályai számára.

Az unitáriusok egyházi képviselőtanácsa által jutalmazott pályamunka. Irta: *Tarcsafalvi* Albert kolozsvári igazgató-tanító. Ötödik teljesen átdolgozott kiadás. Ára kötve 70 fillér, sajtó alatt van és közelebről megjelenik: Betegh Pál villamos-erőre berendezett könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetben Székelyudvarhelyt. Megrendeléseket e kiváló tankönyvre már most elfogad a nevezett könyvkiadó.

KÜLÖNFÉLÉK.

Hellénismus és kereszténység. E czímen Dobschütz (Strassburg) „Apostoli korszak“ könyvében a következő értelmű fejtegetést írja: Hellénismus alatt általán azt a görög vagy görög-római műveltséget értik, mely a klasszikus görög korszak után következett s mely a kereszténység három vagy négy első százévéét foglalja magában. Vallási szempontból a hellénismus nem a közönyös skepticismus korszaka, hanem inkább az aggodalmas keresésé. Elvesztette azt a bizalmát, hogy meg fogja oldani tudni a világegyetem rejtélyét s isteni kijelentésre várt. Ekkor jelent meg Jézus, ki a saját ihletéséből merített s az Istennek nem a titkait akarja kijelenteni, hanem a mindenütt jelenvaló Istennek akaratját kinyilvánítani. Az Istenben való hit tölti el keblét és tanítása emeli az emberi lélek értékében való bizalmat. Pál apostol görög nyelven irt iratai s azok tartalma következtében Jézust szabadítónak ismerik el . . . De ha a hellénismus kereszténynyé lett, a kereszténység is viszont mindinkább hellenné. S a második száz a keresztény bölcselők, apologisták ideje. Ezek védik a monotheismust, de Jézusnak magasabb méltóságot adnak. Majd jönnek a gnostikusok s azután meg megalakul a christologia, a Jézus kettős természetéről való egyházi tan, mely fentartja Jézus történelmi ember voltát (emberré lett isteni logos) s mely megóvjja a kereszténységet a doketismus veszélyétől, de melynek eredménye az lett, hogy a Krisztus-hit bölcselmi speculatióvá változott.

A bányai ág. ev. egyházkerület közgyűlésén *Zsilinszky* Mihály, a tudós egyh.-tört. író, kerületi felügyelő az újabb pápai rendeletekkel kapcsolatosan a magyarországi mai vallási helyzetre ezeket mondotta: „Napfényre került a papi mozgalomnak titkos rugója és valódi mozgatója: tudniillik a vallásfelekezeti békének esküdt ellensége, a római pápa, a ki az ő Syllabusával, a pápai